

Sławomir Oleszek
Gdańsk, 2025

Tradycyjne przywitanie,

oraz prawa i lewa strona w kulturze chińskiej

Chiński wzorzec przywitania i okazania szacunku drugiej osobie lub grupie osób, zapisywany kantońskimi znakami Yap (揖) i Kung Sau (拱手), składa się z dwóch połączonych ze sobą elementów, pięści jednej ręki i dłoni drugiej (揖礼). Ręce powinny być uniesione przed klatką piersiową tak, jakby obejmowały kulę. Możliwe jest przy tym rytmiczne potrząsanie nimi z góry w dół i od wewnątrz na zewnątrz. Dobry obyczaj nakazuje, aby strona przeciwna odpowiedziała na zasadzie wzajemności. Tak wyrażony gest może być wzmacniany okazjonalnymi gratulacjami, pozdrowieniami czy życzeniami, a jeżeli wymaga tego dana sytuacja również przeprosinami albo prośbą o pomoc.

W Polsce wątek ten pojawił się szerzej w okresie stanu wojennego. Z tego względu za początek można przyjąć datę 22 czerwca 1982 roku, kiedy miała miejsce premiera filmu „Wejście Smoka” (龍爭虎鬥) ukazującego scenę „Lao's time”. Co do daty można się spierać, ponieważ skądinąd wiemy, że niektórzy czytelnicy obejrżeli ten film dużo wcześniej, jeszcze w latach siedemdziesiątych. Odbyło się wówczas kilka projekcji dla ograniczonej lub zamkniętej publiczności, które jednak wykluczały ogół społeczeństwa. Od 1982 roku temat był dyskutowany w kręgach zainteresowanych chińskimi sztukami walki, jako metodami samoobrony oraz stylem życia w duchu Kungfu (功夫) i Wude (武德), będącego w istocie kodeksem etycznym. Podstawowe wyjaśnienie zyskał później, dzięki książce dr Yang Jwing Ming'a pod tytułem „Shaolin long fist kung fu”, która została spopularyzowana w latach osiemdziesiątych przez nieistniejący już Dyskusyjny Klub Wschodnich Sztuk Walki w Strzelcach Opolskich. Były to kserokopie tłumaczenia tekstu i opisu zdjęć z języka angielskiego, znane pod skróconym tytułem „Długa Pięść”, gdzie na stronach 6-7 tuż obok fotografii buddyjskiej swastyki pojawiło się krótkie objaśnienie pojęcia „Ming”.

Foto: TwinBerry_Yuii

Termin „Ming” został zaczerpnięty od nazwy dynastii Ming (明朝) panującej w latach 1368-1644 i ma znaczenie polityczne z uwagi na jego zestawienie w patriotycznym haśle „Obalić Qing Przywrócić Ming”. Współcześnie, gest nim określany występuje również w sportowym Wushu (武術) przy akcentowaniu rozpoczęcia i zakończenia form Taolu (套路). Warto zaznaczyć, że sam termin Wushu obejmujący sportowe metody i sekwencje walki został odnaleziony w poemacie Cheng Shao (1626-1644) napisanym za dynastii Ming.

Układ „pięści i dłoni” znany jest od wieków. Obok Kung Sau (拱手) występuje też pod nazwą Chok Yap (作揖) i ma zakorzenienie w dynastii Zhou (1046-256 p.n.e.), która opracowała szereg oficjalnych postaw i ruchów dłońmi o cechach informacyjnych, rytualnych i zwyczajowych. Dzięki temu powstała charakterystyczna symbolika zachowań interpersonalnych i hierarchicznych, która została wszczepiona do życia społecznego, administracji państwowej, armii oraz klanów patriarchalnych Chung Fat (宗法). Gestu tego używano i nadal używa się do oddawania czci przodkom w świątyniach rodowych, gdzie umieszczane są „Tablice Ducha”, stanowiące pamiątkowe wizerunki zmarłych członków rodziny. Obok „Świątyń Przodków”, od czasów najdawniejszych wznosi się świątynie dedykowane bóstwom, bogom oraz mitycznym zwierzętom o silnej mocy i energii. Ich zwolennicy czynią podobne gesty w połączeniu z paleniem kadzideł i pokłonami, aby okazać swoje uwielbienie lub oddanie pod ich opiekę.

Źródła naukowe oparte na artefaktach i archeologii wskazują, że historia ceremonialnego ukłonu i podobnych form zachowania przekracza granicę 3000 lat wstecz. Nie ulega więc wątpliwości, że Chiny są krajem etykiety i to od czasów starożytnych, a na pewno od powstania „Księgi rytuałów Zhou”, po kantońsku „Tsou Lai” (周礼). Wszyscy Chińczycy, nie wyłączając zamożnych i wpływowych rodzin przestrzegają ustalonych konwenansów i zasad etykiety, które zostały sformułowane przez księcia Zhou (kantońskie Tsou) Gong Dan'a (周公旦).

Wiadomo, że w dawnych czasach ludzie pokonywali duże odległości pieszo, ponieważ nie każdego było stać na wygodną podróż ochranianą karawaną. Gdy ktoś na swej trasie spotykał nieznanego, zachowywał czujność przed ewentualnym atakiem i grabieżą. Na drogach i pustkowiach Chin nie brak było rabusiów i uzbrojonych band. Każdy był przygotowany do walki. Trzymanie rąk w opisanym geście, zachowywanie dystansu i brak fizycznego kontaktu było oznaką braku wrogich zamiarów i braku broni. Dopiero po upadku ostatniej dynastii Qing, ponad sto lat temu wprowadzono w Chinach „Zachodni uścisk dłoni” jako formę zwyczajową lub dyplomatyczną przywitania się z drugą osobą. Nie zmieniło to jednak faktu, że kiedy Chińczycy na wzór Europejczyków podają sobie ręce, to mimo tego podczas innych uroczystości, takich jak obchody Chińskiego Nowego Roku, wesela, pogrzeby czy świętowanie narodzin potomka nadal stosują pokłon z „pięścią i dłonią”.

We wspomnianej książce „*Shaolin long fist kung fu*” dr Yang Jwing Ming przy słowie „Ming” zaprezentował taki układ rąk, gdzie lewa dłoń z wyprostowanymi lub nieznacznie zagiętymi palcami oznacza księżyc (lub sierp księżycy), a prawa zaciśnięta w pięść i umieszczona po wewnętrznej stronie dłoni przeciwnej symbolizuje słońce. Połączenie tych dwóch składowych w jedną spójną całość tworzy trzeci symbol. Gdy przedramiona i ramiona są tak formowane, to pomiędzy gestem „Ming”, a lekko wklęsłą klatką piersiową „Ham Hong” tworzy się zaokrąglony obwód zamknięty, który ma wiele znaczeń, w tym „zamknięte koło życia”.

Janet Z. Wang w artykule „*Higieniczne i stylowe? Przyjdź i wybierz swoją chińską alternatywę dla uścisku dłoni*”¹ wyróżnia dwa główne typy omawianego gestu. Pierwszy z nich to gest ludowy, który nazywa cywilnym oraz taoistycznym o nazwie Gung Sau Li, kantońskie Kung Sau Lai (拱手禮), a drugi to wywodzący się z etykiety wojskowej i środowiska chińskich sztuk walki o mandżurskiej nazwie Bao Quan Li, kantońskie Pou Kuen Lai (抱拳禮).

Natomiast, o znaczeniu prawej i lewej strony choć w innym, ale powiązanym

kontekście czytamy w rozdziale 31 „*Tao Te Ching*” zatytułowanym „*Praktyka pokoju*”, gdzie mowa, że: „Człowiek oświecony za zaszczytne zwykle uważa miejsce po swojej lewej stronie, lecz w czasach wojny skłania się ku prawicy ... Gdy władca spogląda na lewo, to czas pokoju i okazja do świętowania, gdy natomiast patrzy na prawo, oto nadchodzi czas smutku. Po lewej stronie władcy stoi jego następca i doradca. Po prawicy natomiast zasiadają generałowie.”² Okoliczność ta sama w sobie stwarza pewne pole do spekulacji w kontekście zwyczajów występujących w tradycyjnych chińskich sztukach walki i ich do niedawna zamkniętych klanach kungfu.

Kształt znaku ręcznego „Ming”, który zaprezentował dr Yang Jwing Ming jest charakterystyczny dla jego szkoły i w zasadzie ogólnie stosowany w sportowym wushu, a poza przedstawioną wersją, w innych przypadkach może przybierać odmienne formy oraz nieść ze sobą dodatkowe lub ukryte przekazy. Chodzi więc o pewien niepisany i niewerbalny przekaz informacji, również w znaczeniu prawej i lewej strony ciała człowieka, wyrażany przez takie połączenie dłoni, które ma być odczytywane w z góry ustalony sposób przez szersze lub węższe grono ludzi. Z niektórych poglądów wynika też, że w przypadku „czasu pokoju”, lewa ręka jest ważniejsza, a w „czasie wojny” prawa. Stąd koncepcja, że prawa dłoń i lewa pięść w sytuacji pojedynku oznaczają walkę na śmierć i życie, podczas gdy lewa dłoń i prawa pięść w „czasie pokoju” oznaczają nic innego jak „wymianę myśli” bez nastawienia destrukcyjnego.

Źródło takiego pojmowania rzeczy tkwi w tezie, że lewa dłoń symbolizuje ważne elementy rozwoju indywidualnego człowieka upatrywane w jego moralności, inteligencji, budowie ciała i pięknie, a ponadto w szlachetnych uczuciach. W kręgach współczesnego nam wushu, czerpiącego z dawnych tradycji chińskich sztuk walki jest powiedzenie odnoszące się do moralności, które mówi: „Naucz się moralności zanim zaczniesz uczyć się sztuk walki” (未习武先习德).

Prawa pięść symbolizuje odwagę w uprawianiu chińskich sztuk walki i walce obronnej. Dlatego, kiedy lewa dłoń swoją wewnętrzną stroną zakrywa prawą pięść oznacza to powstrzymywanie i kontrolowanie odwagi mogącej doprowadzić do pojedynku i walki. Mówi się, że:

1. Odwaga nie powoduje chaosu (勇不滋乱),
2. Siła nie łamie zakazu (武不犯禁), w tym znaczeniu siła służy samodyscyplinie,
3. Celem siły jest powstrzymanie wojny (止戈为武), w tym znaczeniu również walki i umiarkowanie co do pojedynku z przeciwnikiem, ponieważ zaniechanie walki jest najlepszym sposobem walki. Prowadzi to do najwyższego poziomu pokonania drugiej strony w walce bez zewnętrznych oznak walki.

Pięć palców lewej ręki symbolizuje pięć jezior, a cztery zagięte palce prawej ręki stanowiące pięść stykającą się z lewą dłonią i symbolizują cztery morza, co odnosi się do pięciu kontynentów i czterech oceanów. Starożytni wierzyli, że lewa ręka symbolizuje literaturę i oświecenie, a prawa sztuki walki i wojnę.

¹ Janet Z. Wang (2020): *Hygienic and stylish? Come and pick your Chinese alternative to the handshake*. Źródło danych, strona: <https://www.linkedin.com/pulse/hygienic-stylish-come-pick-your-chinese-alternative-handshake-wang>. Dostęp z dnia 26 kwietnia 2025 r.

² Zieliński Wojciech (2009): *Tao Te Ching. Laozi*. Wyd.: Wojciech P. P. Zieliński. Poznań, s. 72